

फळछाटणीचा कालावधी जवळ येतोय, काळजी घ्या

द्राक्ष सल्ला

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर,
डॉ. ए. के. उपाध्याय, डॉ. सुजय साहा

बऱ्याचशा द्राक्ष विभागात या वेळी फक्त पावसाळी वातावरण आढळून येत आहे. अनेक ठिकाणी पाऊस अपेक्षेप्रमाणे झाला नाही. बागेमध्ये काडी परिपक्वता या स्थितीमुळे कदाचित अंतिम टप्प्यात असावी. या वेळी बागेत फळछाटणीचा कालावधी जवळ येत असून, पुढील काळात अडचणी येणार नाही, यासाठी दक्षता घेणे गरजेचे असेल. त्यापैकी काही मुद्दे खालील प्रमाणे...

माती व पाणी परीक्षण

बऱ्याच बागेतील जमिनीत चुनखडी तीन ते २५ टक्क्यांपर्यंत व सोडिअम क्षारसुद्धा अधिक असल्याचे आढळून येते. पाण्यामध्ये सोडिअम क्षाराचे प्रमाणही अधिक आढळते. आपण अनेक वेळा या बाबीकडे दुर्लक्ष करतो. मणी सेटिंग झाल्यानंतर आपण बऱ्याच प्रकारची महागडी खते जमिनीत देत राहतो. मात्र ती मुळांद्वारे उचलली जात नाहीत. परिणामी, मण्यांचा आकार कमी अधिक राहतो, आणि घडाचे अपेक्षित वजन मिळत नाही. शेवटी निर्यातक्षम प्रतीच्या द्राक्ष उत्पादनात अडचणी येतात. या गोष्टी टाळण्याकरिता फळ छाटणीचा हंगाम सुरू होण्याच्या एक महिना आधी माती व पाणी परीक्षण करून घेणे गरजेचे असते. मातीचा नमुना घेतेवेळी बागेतील ठिबकचे पाणी जिथे पडते, त्यापासून १५ सेंमी पुढील भागात ४ ते ६ इंच खोलीवरून मातीचा नमुना घ्यावा. बागेमध्ये एकसारखी जमीन दिसत असल्यास एक एकर क्षेत्रातून चार ते पाच ठिकाणाहून माती गोळा करावी. ती एकत्र केल्यानंतर चार भागात विभागून त्यातील दोन भाग वेगळे काढावेत. असे तीन चार वेळा करत शेवटी मातीचा नमुना अर्धा किलोपर्यंत राहिल. अशा प्रकारे माती गोळा करून प्रयोगशाळेत घेऊन तपासण्यासाठी नमुना पाठवावा.

पाण्याचा नमुना घेतेवेळी विहिरीचे पाणी असल्यास अर्धा लिटर पाणी फ्लॅस्टिक बाटलीमध्ये गोळा करावे. पंपाद्वारे पाणी घेत असल्यास पंप सुरू केल्यानंतर सुरुवातीची १० मिनिटे पाणी सोडून दिल्यानंतर पाणी नमुना घ्यावा.

काडी तपासणी महत्त्वाची

बागेमध्ये खरडछाटणीनंतर ४० ते ७० दिवसांच्या कालावधीत सूक्ष्मघडनिर्मिती होते. वातावरण पोषक असल्यास सूक्ष्मघडनिर्मितीस अडचणी येत नाही. मात्र या कालावधीत जर ढगाळ वातावरण असल्यास किंवा पाऊस आला असल्यास तर अडचणी येतात. हे निश्चित करण्याकरिता काडीची तपासणी महत्त्वाची असते. डोळे तपासणीमुळे फळ छाटणी घेतेवेळी काडीवरील नेमक्या कोणत्या डोळ्यामध्ये सशक्त व जोमदार असा द्राक्ष घड आहे, याची खात्री होते. यासोबत छाटणीच्या त्रुटी

चुनखडीचे प्रमाण अधिक असल्यामुळे उद्भवलेली समस्या.

हिरवळीची खते

सध्या बागेत वातावरण चांगले असून, जमिनीची सुपीकता वाढवण्यासाठी यावेळी हिरवळीच्या खतांचा वापर महत्त्वाचा ठरेल. ताग किंवा द्विदलवर्गीय पिके यांची लागवड फायदेशीर ठरेल. या पिकांची वाढ झाल्यानंतर फुलोरा अवस्थेपूर्वी कापून एकतर बोदावर टाकता येईल किंवा दोन वेळीमध्ये चारी घेऊन मातीने झाकून घेता येईल. यामुळे चुनखडी असलेल्या बागेत जमिनीचा वाढलेला सामू कमी होण्यास मदत होईल. मातीमध्ये सेंद्रिय कर्बाचे प्रमाण वाढेल. पाणी धारणा क्षमता वाढेल. मुळांच्या कक्षेत हवा खेळती राहिल, त्यामुळे मुळे चांगले कार्य करतील. परिणामी वेलीस पुरवठा केलेले अन्नद्रव्ये पूर्णपणे उपलब्ध होतील.

टाळता येतात. एकदा काडीवर सशक्त डोळ्याची जागा निश्चिंचित झाली, की फळछाटणी घेणे सोपे होते.

याकरिता एक एकर बागेतून पाच ते सहा ठिकाणावरून वेगवेगळ्या जाडीच्या काड्या ओलांड्यावर एक डोळा सोडून काढून घ्याव्यात. सरळ काडी व सबकेन या दोन वर्गात विभागल्यात. प्रत्येक वर्गातील चार ते पाच काड्या असतील, याची खात्री करावी. काडी काढल्यानंतर ओल्या गोंगपाटात गुंडाळून सूक्ष्मदर्शकाखाली काडी तपासणीकरिता प्रयोगशाळेत पाठवाव्यात. काडी तपासणीची सुविधा मांजरी येथील राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्रात उपलब्ध आहे. काडी तपासणीपर्यंत ओली व ताजी राहिल, याची काळजी घ्यावी. अन्यथा डोळा सुकलेला असल्यास परीक्षण करणे कठीण होते.

पालाशची समस्या व निराकरण

या वर्षी बऱ्याच बागांत पाऊस पडल्यानंतर वेलीची पाने पिवळी पडून वाट्या झाल्याचे दिसून आले. काही बागा संपूर्णपणे निस्तेज दिसत आहेत. त्या बागेत परीक्षण केले असता वेलीमध्ये पालाश, मॅग्नेशियम व लोहाची बऱ्यापैकी कमतरता असल्याचे आढळले. या बागेतील माती परीक्षणाचा अहवाल तपासल्यानंतर त्यात चुनखडीचे प्रमाण जास्त असल्याचे आढळले.

काही बागांमध्ये चुनखडी व त्यासोबत क्षारांचे प्रमाणही तितकेच अधिक आढळले. ज्या बागेत वेलीवरील पाने हिरवीगार व सशक्त होती, अशा ठिकाणी माती व पाणी यांचा अहवाल चांगला होता. (म्हणजेच चुनखडीचे प्रमाण कमी होते. क्षारही नव्हते.)

बागेत उपलब्ध चुनखडी व पाण्यातील क्षारामुळे पालाश, लोह आणि मॅग्नेशियम ही महत्त्वाची अन्नद्रव्ये वेली उचलू शकत नाहीत. त्यामुळे ही परिस्थिती निर्माण होते. बऱ्याच द्राक्ष विभागामध्ये ३ ते २५ टक्क्यांपर्यंत चुनखडी दिसून येते. यावर नियंत्रण करण्यासाठी याच कालावधीमध्ये बोद खोदून मोकळे करावेत. त्यात सल्फर मिसळावे. उपलब्ध क्षाराचे प्रमाण पाहून सल्फरचे प्रमाण ठरवावे. उदा. ३ ते ५ टक्क्यांपर्यंत चुनखडी असल्यास एकरी २५ किलो सल्फर, पाच ते आठ टक्के चुनखडी असल्यास एकरी ५० किलो सल्फर, ८ ते १५ टक्के चुनखडी असल्यास ७० ते ८० किलो सल्फर या प्रमाणात सल्फरचे प्रमाण ठेवावे. शक्यतो शेणखतात सल्फर मिसळून दिल्यास परिणाम चांगले मिळतात.

महत्त्वाचे...

- ज्या बागेत फक्त क्षार आहेत, अशा ठिकाणी १५० ते २०० किलो जिप्सम मातीमध्ये व्यवस्थित मिसळून घ्यावे.
- ज्या बागेत चुनखडी व क्षार दोन्ही समस्या आहेत, अशा बागेत फक्त सल्फर वापरात येईल.
- ज्या बागायतदारांनी जर माती तपासणी केली नसेल, आणि पाने पिवळी पडून वाट्या होताना दिसत असल्यास ४० ते ५० किलो सल्फर प्रति एकर मिसळून घ्यावे.

बोदावरील आच्छादन काढून घेणे

बऱ्याचदा आपल्याकडे पाण्याची उपलब्धता कमी असल्यामुळे खरडछाटणीनंतर पाण्याची बचत व्हावी, यासाठी आच्छादन केले जाते. यामध्ये वेगवेगळ्या पीक अवशेषांचा वापर केला जातो. काही ठिकाणी फ्लॅस्टिक मल्लिचंगी केले जाते. ज्या बागेत पाण्यात सोडिअम क्षार आहेत, अशा बागेत वेलीच्या मुळांच्या कक्षेत क्षार जास्त प्रमाणात गोळा होतो. खरडछाटणीनंतर कसातरी वेळ निघून गेला, मात्र यानंतर आच्छादन न काढल्यास क्षाराचे प्रमाण पुन्हा वाढत जाईल. त्याचे विपरीत परिणाम वेलीच्या वाढीवर होतो. कारण आच्छादनामुळे थोडाफार पाऊस झालेल्या परिस्थितीत आच्छादन घट्ट होईल. आणि पुढील काळात आलेले पावसाचे पाणी मुळांच्या कक्षेत न पोहोचता बोदाच्या बाहेर जाईल. याचे वेलीवर विपरीत परिणाम होतो. तेव्हा ज्या बागेत उन्हाळ्यामध्ये मल्लिचंगी केले होते, अशा ठिकाणी बोदावरील आच्छादन बाहेर काढून घ्यावे. पिकाच्या अवशेषाचे मल्लिचंगी असल्यास बोद खोदून मातीमध्ये झाकून घ्यावे. असे केल्याने ते मातीमध्ये कुजेल. त्याचे चांगले परिणाम मिळतील. हे शक्य झाले नसल्यास बोदावरून मल्लिचंगी पूर्णपणे बाहेर काढून घ्यावे. ज्यामुळे आलेल्या पावसानंतर बोदात उपलब्ध क्षाराचा निचरा व्यवस्थित होईल. वेलीची मुळे कार्यरत होऊन वाढ जोमाने होईल.

द्राक्ष पानावरील डाऊनी मिल्ड्यूचा प्रादुर्भाव.

रोगनियंत्रण

बऱ्याचशा बागेत काडी परिपक्वतेच्या नंतर व छाटणीपूर्वी विविध रोगांचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. या वेळी नवीन फुटी निघाल्यास करपा व डाऊनी मिल्ड्यू या रोगांचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. वेळीच नियंत्रण करणे फायद्याचे ठरेल.

- डाऊनीच्या नियंत्रणासाठी, मॅन्कोझेब २ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी किंवा डायमिथोमॉर्फ एक ग्रॅम प्रति लिटर किंवा बोर्डो मिश्रण एक टक्का तीव्रता या प्रमाणे फवारणी करावी.
- करपा रोगाचा प्रादुर्भाव असलेल्या बागेमध्ये थायोफिनेट मिथाईल १ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी किंवा कार्बेन्डाझिम एक ग्रॅम प्रति लिटर या प्रमाणे फवारणी करावी.
- या व्यतिरिक्त ट्रायकोडर्मा (मांजरी वाइनगार्ड) दोन मिलि प्रति लिटर पाणी किंवा बॅसिलस सबटिलिस २ मिलि प्रति लिटर या प्रमाणे फवारणी करावी. तसेच ऑम्पिलोमायसेस ४ ते ५ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे फवारणी उपयुक्त राहिल.

कोवळ्या फुटीवरील करपा प्रादुर्भाव.

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर, ९४२२०३२९८८
(राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)